

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΤΥΠΟΣ»

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

== Γραφεία, Σοφοκλέους 3 ==

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Εσωτερικοῦ: Ἐτησία Δρ. 10.— Ἐξάμηνη Δρ. 6.—

Ἐξωτερικοῦ: » Φρ. 15.— » Φρ. 8.—

Κάθε φύλλο λεπτά 25

Ἀγγελίαι καὶ διαφημίσεις διαχ. 2 ὁ στίχος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΥΣΤΕΡΑ ἀπὸ τῆ δήλωση πού δημοσίεψαμε στὸ προηγούμενο φύλλο πὼς ὁ «Νουμάς» στὸ δημοτικὸ ἀποτελεῖ τὴ μερίδα τῆς «ἀκρας ἀριστερᾶς», εἰμᾶστε ἀναγκασμένοι νὰ δώσουμε σήμερα μερικὲς συμπληρωματικὰς πληροφορίες. Λέγοντας πὼς ὁ Ψυχᾶρης ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τὸν ἀρχηγὸ πὸν κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τοῦ ἀγωνιζόμενου, δὲν ἐννοοῦμε μὲ αὐτὸ πὼς σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἀντιγράψουμε δουρικὰ τὸν Ψυχᾶρη. Ὁ Ψυχᾶρης στάθηκε στὶς ἡμέρες μας ἕνας μεγάλος προφήτης. Αὐτὸς εἶναι πὸν χάραξε τὴν ἐπιστημονικὴ γραμμὴ, πὸν εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεφύγει κανεὶς ἀπὸ αὐτὴ δίχως νὰ πελαγῶσει. Μὲ τὸ μεγάλο κῦρὸς τοῦ σὰ γλωσσολόγου μὲ πανευρωπαϊκὴ φήμη, μὲ τὸ θάρρος τοῦ σὰ λογοτέχνη πὸν στέκεται πάνω ἀπὸ ὅλους, μίλησε κὶ ὅ,τι εἶπε αὐτὸς «πύλαι Ἄδου οἱ κατισχύουσιν», ὅσο κὶ ἂν φωνάζει ἢ καθαρῶς ὅσο κὶ ἂν στραβομουτσουιάζει ἢ κακόμωτη ἢ μιχτή. Ἡ μαγειριά πὸν τοὺς κατάφερε καὶ τῶν δυὸ τὸ στιβαρὸ χέρι τοῦ Ψυχᾶρη στέκεται ἀγίατρευτη. Γιατὶ μὲ τὸ στόμα τοῦ Ψυχᾶρη μίλησε ὁ λαὸς πὸν τοῦ πλάκωνε αἰῶνες τὸ στήθος ὁ βραχνᾶς τοῦ σχολαστικισμοῦ κὶ ὅμα μιλάει ὁ λαὸς ἢ φωνὴ τοῦ εἶναι τόσο βασιεῖα πὸν νὰ πνίγει τὴ βραχνολαλιά κάθε κοκορῖου πὸν ὑψώνεται στὰ ψιλοῦτσικα ποδαράκια του γιὰ νὰ δείξει μεγαλείτερο τὸ μικροσκοπικὸ του ἀνάστημα. Μὰ ὁ Ψυχᾶρης τὸ δρόμο μόνον τὸν πλατῦ, τὸν ἴσιο μᾶς ἔδειξε, τίς γοαιμῆς τίς μεγάλες τίς ἀμετάβλητες μᾶς ἔδειξε μὲ τὸ δικὸ του τὸν τρόπο τὸν τελειωτικὸ. Αὐτὸ δὲ σημαίνει βέβαια πὼς μέσα στὴν κορνίζα πὸν αὐτὸς γάρσξε δὲν ὑποροῦμε κ' ἐμεῖς νὰ σκαρτοῦμε. Ἐμεῖς ὅσο κὶ ἂν μᾶς χαρακτηρίζουν οἱ ἀντίπαλοι ἀδιάλλατους δὲ θάρνηθούμε στὴ γλώσσα, σὰ ζωντανὸ δημιουργία πὸν εἶναι, τὸ δῆναίωμα νὰ δεχτεῖ καὶ λόγια στοιγεία καὶ κάθε ἄλλο ζωντανὸ στοιγείο πὸν δίνει ἐλπίδες νὰ ἴσῃσι καὶ νὰ ἀναπτυχτεῖ, μὰ μὲ τὴ συνωνία νὰ ὑποταχτεῖ πρωτῆτερα στοὺς γενικοὺς κὶ ἀνεσπλήτους νόμους τῆς δημοτικῆς γλώσσας, πὸν δὲν τοὺς δημιουργήσῃ ἀσθαίετα ὁ Ψυχᾶρης, ὅπως διακροῦνται μακόπιστα οἱ μικροὶ ἀντίπαλοι του παρὰ τοὺς πασατήσῃ ὀνο μὲ τὸ δαμόνιο γλωσσολογικὸ του μάτι, τοὺς παρουσίασε στὴν πραγματικὴ τους ἐπιστημονικὴν σὰν ἄξιες λογοτέχνης πὸν εἶναι καὶ τοὺς ἴψωσε σὲ κοινὸ, αἰώνιο ποσοῦνῃμα ὑποστὰ στὸ λαὸ πὸν τοὺς γέννησε. Μὲ τὴ συμφωνία αὐτὴ εἴμαστε πρό-

θιμοὶ νὰ δεχτοῦμε κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ πλουτίσουμε καὶ δυναμώσουμε τὸν ὄργανισμό τῆς δημοτικῆς κὶ ὄχι ἀπλῶς γιὰ νὰ γίνουμε εὐχάριστοι στοὺς αὐτὴ τῆς τάδε εὐαίσθητης κυρίας ἢ τοῦ δεινα ἀξιώτμου κύριου πὸν ἢ αἰσθητικὴ του δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἀνεχτεῖ αὐτὸν ἢ κείνο τὸν τύπο. Τὸ ξέρομε πὼς αὐτὴ ἢ μέθοδο θὰ χρειαστεῖ πολὺν καιρὸ. Μὰ ἐμεῖς, τέλος πάντων, δὲν βιαζόμεστε. Μάθαμε πάντα νὰ δουλεύουμε ἀθόρυβα καὶ δὲ βλέπομε γιὰ ποῖο λόγο πρέπει νὰ δημιουργήσουμε ὅπως ὅπως μιὰ λύση.

***

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ τοῦ Πολυτεχνείου δηλώνει μ' ἕνα γράμμα τοῦ πρὸς τὸ Μητροπολίτη πὼς τὴν ἐπέμβαση τῆς Ἐκκλησίας στὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα τὴν θεωρεῖ ἐπικίνδυνη. Ἔτσι ὅπως βάζει ὀμα τὸ ζήτημα λυπούμαστε πὸν δὲν μποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε μαζί του. Καὶ γενικὰ δὲν μποροῦμε νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν προσπάθεια πὸν παρατηροῦμε ἀπὸ πολλοὺς πὸν θέλουνε νὰ ποζάρουνε τάχα γιὰ νεωτεριστές, νὰ τὰ χτυπήσουνε ὅλα καὶ νὰ τὰ ρίξουνε κάτω. Μιὰ τέτοια προσπάθεια, ὅπου κὶ ἂν ἐμφανίζεται, δείχνει μιὰ πολὺ κούφια, ἀφιλοσόφητη ψυχή. Νὰ τὰ χτυπᾶς ὅλα κάτω καὶ νὰ ἀρνέσαι τοὺς ἀναγνωρισμένους πίνακες ἀξιών, δὲν εἶναι νεωτερισμὸς, οὔτε δείχνει ἐπαναστατικὴ ψυχή. Ἐπανάσταση σημαίνει νὰ δημιουργήσῃς μιὰ καινούρια ἠθικὴ ἀξία πὸν θὰ μπορέσῃ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν παλιά. Ὅσο δὲν ἔχεις μὲ τί νὰ ἀντικαταστήσῃς τὰ παλιά, τὸ καλύτερο πὸν ἔχεις νὰ κάνεις εἶναι νὰ περιμένεις ὅσο νὰ ὀμοιάσει ἢ ἰδεολογία σου. Ἐπιτέλους ποέπει νὰ τὸ καταλάβουμε πὼς δὲν μποροῦμε νὰ ὑπάσσουμε τὴν ποόδο στὸν τόπο μας μὲ τὸ σταθερὸ. Κάθε λύση γιὰ νὰ εἶναι ουσιολογικὴ ποέπει νὰ μὴν ἐκβάλλεται. Πασάδειναι ἀξιοθόνητο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, πὸν γιὰ νὰ ἰκανοποιηθῶνε μερικὲς ἀνυπόμονες φιλοδοξίες, σποῶντηκε σὲ μιὰ ποόωση, καὶ κὶ αὐτὸ νόθα, μιχὴ λύση. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ λύνουμε τελειωτικὰ ὅλα τὰ ζητήματα, πὸν ὀμοιάσουμε. Ἀσθεντὸ ποέπει νὰ θεωρεῖται γιὰ νὰ ἰκανοποιηθεῖ ἢ φιλοδοξία μας νὰ δουλεύουμε εἰλικρινὰ κὶ ἀθόρυβα γιὰ νὰ δημιουργήσουμε μιὰ μέσα τίς ἐπιθυμητὲς λύσεις. Ἄς δουλέψουμε γιὰ νὰ κάνουμε σινὰ σινὰ ὅσο τὸ δυνατό ὑψοῦσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία πὸν νοιώθει ἀνααισιθήτητα σήμερα ὁ Ρωμῖος. Ἄλλοῦτῃκα δημιουργοῦμε ἕνα φοικαλέο κελὸ σὴ συνείδησή του, πὸν δὲ βλέπομε μὲ τί θὰ υποπέσει ἢ σμειωνῃ ὀσπική πολιτεία μας νὰ τὸ γιοῦσει. Ἄς πῶνε πῶν γιὰ τὸ θεὸ, αὐτὴ ἢ τικρὴ ἀντιγροσφὴ ἀπὸ τὰ ἕνα. Χωρὶς νὰ σμειοῦσῃται κανεὶς τὰ ἐπισημῆματα τοῦ Σεβασμιώτατου καὶ τὴν πεσοφρόνησή του πὸν τίς θετικὲς ἐπιστήμες, ὑποσῃ νᾶγει λίγη ἢ πολλὴ ὑπομονὴ ὅσο νὰ δημιουργηθεῖ καὶ στὸν τόπο μας μιὰ καινούρια ἠθικὴ συνείδηση, μιὰ ἐσωτερικὴ ἐσῃ, γιὰ νὰ ὑποπέσουμε νὰ στροῖξουμε ἀπάνω τῆς τὸ καινούριο σπῆτι. Ἄλλοῦτῃς θὰ εἴμαστε στὸν ἀέρα, ὅπως καὶ μὲ τὴ γλώσσα.

***

Ο ΣΥΡΑΣΜΙΟΤΑΤΟΣ ἐννοεῖ τέλος πάντων νὰ ἔναι γνώμη γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα. Τίποτα δὲν τοῦ ἔσῃναι, καὶ γιὰ ὅλα εἶναι ἀιόδιος. Ἔτσι πάλι τελευταῖα στὸ ἐπίσημο ἄουνοῦ του ποῖναι ἀσοοῖ ἄπὸ τὴν ἴδρωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σύνδεσμου, πὸν εἶ-

ναι ο πνευματικός πατέρας του, για να μās βεβαιώσει πώς η επανάσταση του 21 είναι έργο της εκκλησίας και πώς αυτή μόνη εμπνέοντας την παιδεία έσωσε και τη γλώσσα. Έχει μεγάλο λάθος ο Σεβασμιώτατος. Το 21 δεν είναι έργο της εκκλησίας. Η επανάσταση αυτή είναι μια άστική επανάσταση κατά του τουρκικού δεσποτισμού, που την κάμανε, όπως και τη γαλλική του 1789, οι άστοι, τραβώντας προς το μέρος τους και τα κατώτερα στρώματα του λαού με το άγριότερο των πολιτικών ελευθεριών. Έτσι οι άστοι καρποθήκαν όλα τα ουσιαστικά όφελήματα της ελευθερίας και στο λαό απόμεινε μοναχά το είδωλο των πολιτικών ελευθεριών που δεν έιτανε σε θέση να τις μεταχειριστεί. Όσο πάλε για τη γλώσσα μας ούτε αυτή τη σωτηρία της την έχωσται στην εκκλησία. Η εκκλησία οργανό της είχε πάντα και έχει την αρχαία γλώσσα και η παιδεία του 18ου αιώνα την αρχαία καλλιεργούσε. Για έθνική γλώσσα ούτε λόγος. Κι αν κατώρθωσε αυτή να διατηρηθεί, ως είναι καλά ο λαός και τα βουνά που γεννήσανε το άδύνατο δημοτικό τραγούδι. Η εκκλησία δούλεψε για την αρχαία, τα σχολεία του 18ου αιώνα για το λογιοτατισμό, για τους δεσποτάδες και για τους μεγάλους τιλοίχους του τουρκικού κράτους. Όστε από το μέρος αυτό τουλάχιστο καμιά εγνωμοσύνη δε έχωσται η έθνική μας γλώσσα στην εκκλησία. Όσο βέβαια για τις υπερεσίες της στη διατήρηση του έθνισμού, αυτό κανείς δεν μπορεί να της το άρνηθεί, χωρίς όμως μ' αυτό να είναι υποχρεωμένος να της αναγνωρίσει και το δικαίωμα να επεμβαίνει σήμερα στα εκπαιδευτικά μας πρόματα. Η εκπαίδευση είναι κάτι που ενδιαφέρει πρό πάντων το λαό κι αυτός μόνος έχει το δικαίωμα να κανονίσει το είδος της εκπαίδευσης που του χρειάζεται. Ας μὴ ξεχνάει ο Σεβασμιώτατος πώς από τον καιρό της δουλείας έως σήμερα μεσολάθησαν μερικά γεγονότα που μās αναγκάζουν να αναθεωρήσουμε κάποιες ιδέες μας, όσο κι αν μās είναι αγαπημένες και συμφέρουσες.

***

Η ΑΠΕΡΓΙΑ που κηρύξανε οι τραπεζιτικοί υπάλληλοι, μη μπορώντας πια να υποφέρουν τη βαριά καταπίεση του κεφαλαίου προς αυτούς, και την άδιαφορία του για να καλυρέψουν οι όροι της ζωής ενός πλήθους από τίμιους ανθρώπους, — είναι κίνημα, που δείχνει πώς η νέα γενεά δε θ' ακολουθήσει το συνηθισμένο παλιό δρόμο της σκλαβιάς και μιστοδουλείας. Νέοι υπάλληλοι, που έχουνε τη μόρφωση και την ικανότητα να υποτάξουνε τα ποσορινά τους άτομικά σωτέοντα σ' ένα κοινό ιδανικό ψυχικής και οικονομικής λευτερίας, δεν υποσει παρά να τραθήσουνε στο πλευρό τους όλο το πλήθος που το παιδεύουνε σκληρά η άδικα κ' η ένμετάλλειψη, με το σπιουεονό κοινωνικό σύστημα. Οι Ρωμιοί προλετάριοι ένωθήκανε μαζί τους και το συντηρημένο άδέσπομα που το σφράγισε η συνέλιψη της περασμένης Δευτέρας, είναι σπιαδι πώς ο τόπος τούτος κλείνει στοιχεία άξια για πρόοδο και για μέλλον, αντίθετα ποδς όσα φανερώνει μια μεγάλη μερίδα συντηρητικού τύπου, που γιατι δεν έχει μάτια να ιδεί και να παρατηρήσει ολόγυρά του, γυπα τυπικά κάθε πρόοδο κι άνάσταση, που η σημερινή μας έποχή λαχταρά.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΤΟ ΖΑΧΑΡΙΑ

Τόσον ώραία μās τα λές και τόσο ζωντανά,
που οι δάσκαλοι άποφάσισαν να πάρουν τά... Β ο υ ν ά!

***

ΣΤΗ ΓΑΥΜΝΙΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

Πόσες φτωχές δεν έχουνε ρούχα για να ντυθούνε!
ένω α υ τ έ ς δεν έχουνε ρούχα για να... γδυθούνε!

ΜΙΚΡΟΣ

ΣΤΟΝ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ

Πέμπτο βαγγέλιο πρόστεσες έσὺ στα τετραδάγγελα,
Και γράφοντας το μάλιστα, ζουφά, Πί σ' ά π' τ ά
(κ ά γ κ ε λ α.

ΜΑΝΟΣ ΚΕΛΛΑΣ

ΞΕΠΡΟΒΟΔΙΣΜΑ

—'Αγάπη μου, ήσουνα παιδί: παιδί μου, είσαι άντρας: τώρα σ' έρε, ακριβέ μου, σ' ο καλό, μη σε προφτάση ή μάρα.

—Μάννα μου, κοίτα, ένύχτωσε: πώς να κινήσω; βρέξει μάννα, μια θλίψη με κρατεί και με τρομάρα μ' έχει.

—Παιδί μου, όλοι θα φύγουνε: κι αν μείνης τελευταίος: σ' έρε: και πάντα νύσαι όρθος και πάντα νύσαι όραιο.

—Μάννα, ο χειμώνας ρυάζεται κ' η νύχτα άγκομαχεί: με δένει, μάννα, μια ντροπή, κ' ένας καιμύς με πάει.

—Βλέπε παιδί μου πάντα όμαρός: Το χτες μη σε πιζορίνη. Τώρα η ζωή, σαν άλογο στην πόρτα σε προσμένει.

—Μάννα, οι άνεμοι ρίξαν του δρόμο το πλατάνι: με τρώει, μαννούλα, η θλίψη κι ο πόνος με δαγκώνει.

—Παιδί μου, όλοι θα φύγουνε: κι αν μείνης τελευταίος: σ' έρε: και πάντα νύσαι όρθος και πάντα νύσαι όραιο.

—Μάννα μου, κοίτα, ένύχτωσε: πώς να κινήσω; βρέξει μάννα μια θλίψη με κρατεί και μια τρομάρα μ' έχει.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Όσες καρδιές αγάπησαν σ' αλήθεια
ποτέ δεν τις χωρίζει χωρισμός:
δε βάζουν χέρι βέβηλο στα στήθεια
της ξενιτιάς η λήθη, κι ο καιρός!
Μονάχος με την έρημή μου σκέψη
σε περασμένο πόθο ξαναζώ:
του κάκου περιμένο νάληθέψη...

—'Αγάπησα! Γι αυτό δε λημονώ!

Αέ λημονώ! Σε χρόνια περασμένα
τά βήματα μου σέρνω κουρασμένα,
πετώ τη σκέψη μου σε μέρη μακρινά!
Όσες καρδιές αγάπησαν σ' αλήθεια
και τον καιμό τους έπνιξαν στα στήθεια
δε λογαριάζουν χρόνους.. ξενιτιά!

Πάτρα

ΠΑΝ. Κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΑ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΙΔΙΟΣΥΓΚΡΑΣΙΕΣ

Οί συμπαιριώτες μας οί Ροδοπιοί έχουνε δική των γλωσσική ιδιουσγκρασία. Προσθέτουν σχεδόν πάντα ένα: —Μ—περιτό, και αποκλειστικά δικής τωνε παραγωγής, εις τὸ τέλος λέξεως πὸν τελειώνει εις φωνήεντο, και τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπομένης πὸν ἀρχινάει ἀπὸ σύμφωνο:— Θέλουν π.χ. νὰ ποῦνε «ν ε ρ ὀ (ν) π ο λ ῶ», και προφέρουν «νερὸν—μ π ο λ ῶ». — "Άλλοι πάλι (Ἀποκρωσιώτες), βάζουν τό: Μ τοῦτο τὸ περιτό σὴν ἀρχὴν λέξεων πὸν δὲν τὸ σηκώνουν καθόλου:— Λένε (μ) παρντόν, και τοὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ προφέρουνε π α ρ ν ι ὄ ν, ὅσο και ἂν γείνουν «μῦστα» τῆς γαλλικῆς γλώσσας. "Άλλοι προσθέτουν· α περιτό σὸν τέλος λέξεων, πὸν κάθε ἄλλο παρὰ ἀνάγκη ἴχουν, διαστρέφουν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ ἴδιο τὸ γένος τους, τίς κάνουν ἀπὸ ἀρσενικῆς θηλυκῆς και προφέρουν τὸ «κλασικόν» (τοῦ Σφακιανοῦ Ἀδήτη): «κ ἄ σ (α) (γ) εἶ σ τίμος ἄθροπος». Εἰς ἄλους εἶν' ἀδύνατο νὰ προφέρουνε τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα Ἡ ρ α κ λ ῆ ς, τὸ τούρκικο Χ ι λ α λ ῆ ς, τὰ ψ ῦ λ λ ο ι, π α ο ἄ ς, λ ἴ ρ ε ς. Θὰ ποῦνε: Ἡ ρ α κ λ (ι) ῆ ς, θὰ ποῦνε ὁ Χ ι λ (ι) α λ (ι) ῆ ς μου, ψ ῦ λ λ (ι) ο ι, π α (χι) ἄ ς (ὄχι πασ(σι)ἄς), θὰ ποῦνε λ ἴ ρ ε (χ) ς. "Εἶτοι προφέρουνε οί Καστρινοί. Τὸ τελευταῖον λ ἴ ρ ε χ ς τὸ προφέρουν εἶτοι και οί Φουρτιανοί ἀπὸ τὸ Χανιώτικο Νουμό, και πολλοὶ ἄλλοι ἀκόμη ἀνακατεροὶ ἠσαροόπλοιοι τοῦ τόπου μας.— Ἀπὸ τὸ στόμα τῶ Σεληνιώτω (στῆς "Ο ρ ι ο α ς— τοῦ χοροῦ, τοῦ τραγουδιοῦ, τῆς λύρας τῆ βράσης), ἀσυγκράτητο θὰ ξεφύγει ἀγγὰ τὸ γλυκανάλατο ἐπιφωνημα: (Κ' ἴ χ ι τ ι α ς, κ' ὄ χ ο χ ὀ ς), πὸν τὸ συνήθιζονε κ' ὄ ν τ ι ε ρ ο ζ ο ν ἄ ρ ο ν ε (συνομιλοῦνε). Κι' ἄλλοι τέλος (Ρεθμινιώτες)—ὁ κόσμος νὰ χαλάσει—θὰ κουβεντιάσουνε περὶ τοῦ... ἰάδε, τοῦ ὁποίου ἔπαθαν τὰ μυαλά, μὲ τό: (ἐρωτηματικὸ) «λ ὀ π (ω) ς ἔ μ π ο ν ν ι ἄ λ ι α σ ε ν ε» (ἐτρολλᾶθηκε;), ἐνῶ ὅλη σχεδὸν ἡ Κρήτη, τῆς ὁποίας γενικὸ, ρουίτζω, γλωσσικὸ προῖδν εἶναι τό, φαινομενικὰ, παρόμοιο αὐτὸ ἐρωτηματικὸ: Δ ὀ π (ι) ς, προφέρει Δ ὀ π (ι) ς, και ὄχι Δ ὀ π (ω) ς, ἂν και τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ εἶναι, χωρὶς ἄλλο.— γραμματικῶς — ὀρθότερο: (λέγω—πῶς,—λέω—πῶς,—λβα(ω)ς).

Γιὰ τὸ κρητικὸ αὐτὶ, οί γλωσσικῆς αὐτῆς ιδιουσγκρασίεσ μας, χρησιμοποιεῖν πρὸς ἀναγνώριση τῆς ἀρχικῆς καταγωγῆς ἐκείνων πὸν μιλεῖ και προφέρει τὰ ἰδιόματα αὐτῶν τοῦ ἰδιαίτερου τόπου του, πλὴν καλύτερα μάλιστα παρὰ νᾶχε και νικέττα κολλημένη σὸν κούτελο.

Ποῖς ὅμως θὰ μπορέσει ποτὲς νὰ μπεῖ στὰ μυστήρια τῆς γλωσσικῆς σκέψης ἀνθρώπου, ἀπὸ κείνους πὸν ὑπάρχουνε ἀκόμα μεταξὺ μας, και οί ὁποιοὶ δὲν κατορθώνουνε νὰ μιλοῦν παρὰ σὲ δυό—ματὶν— γλώσσας, λανθασμένες και τίς δυό: τὴ μαλλιαρῆ και τὴν κουρεμένη;

Δὲν εἶναι δὲ αὐτὸ ἀμάθεια μόνον, ἀλλὰ και μυστηριοῖδικη ἀνάγκη τοῦ ὄνομασίου τωνε. Διὰ τὰ ἡμετέρια τοῦτα—ὅπως τὰ βάρφισε ἄλλοτε ὁ Ζ. Παπαντωνίου—εἶν' ἀνάγκη νὰ μιλή κανεὶς μὲ παραδείγματα, αὐτίκα ἢ ἐπιστημονικῆ κατὰταξις αὐτῶν εἰς

ὀρισμένον εἶδος ἀνθρώπων εἶναι ἀδύνατος», και γιαντὸ κ' ἐμεῖς δὲν τὴν ἐπιχειροῦμε.

Προχειρότερο, και ἴσως παρα-πολὺ γνωστὸ, παραδειγμα σὸν τόπο μας εἶναι κείνο τῆς κυρίας πὸν διηγείτο, πῶς χθὲς τὴν «μετα-πρωτὸν» εἶχε «ἀποδειπνήσει» μὲ ὡραῖες ἰγναντίες «διαλέκτους» (ψύρια, γλώσσες, ἰγναντίες). "Ὅπως κ' ἐκείνο τοῦ ἀδελφοῦ πὸν ἐμπόδιζε τὸν ἀδελφὸ νὰ πάρη γυναῖκα του «κείνο-να τὸ τέρα (τέρας), τὴν ἀνθηρόστομη (ἀνθρώστομη)». Καθὼς και τοῦ μακαρίτη ἀνώτερου Διοικητῆ μας, πὸν δὲν ἤθελε νὰ πηγαίνει «ἀ... νάντια τῆς γνώμης του».

ΚΙΤΕΡΝΟΣ

ΤΑ ΘΕΙΑ ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ...

Τὰ θεῖα τὰ δέντρα πνέουνε τὸ τραγούδι
Τὸ τραγούδι π' ἀνθοῦσε στὴν καρδιά μου,
Σὰν ἤμουν μιὰ φορὰ παιδί, λουλοῦδι
Κι' ὕστερα τρυφερὸς στὸν ἑρωτὰ μου,
Μ' ἕνα ἄνθος, ἕνα ἀηδόνι, ἕνα ἀγγελουδί,
Πὸν κάποιον ἀνοιξή, ἀνθίσε σιμὰ μου,
Τὰ θεῖα τὰ δέντρα πνέουνε τὸ τραγούδι
Στὴ μαραμμένη πόσους καρδιά μου.

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΑΛΟΣ ΤΕΧΝΙΤΗΣ

1.

Πέτρα τὴν πέτρα ταπεινὸς τεχνίτης κουβαλοῦσε
κάτι νὰ χτίσῃ ἑξέωρο, καιροῦς πὸν μελετοῦσε.
Και ποῖς κουτὸ τὸν ἔλεγε, ποῖς παλαβὸ κ' ἀκόμα
τοῦ κόσμου καταφρονητῆ, γιατί ἀπὸ τὸ στόμα
βλαστήμια δὲν τοῦ ἔξφευγε, παράπονο κανένα
ὅταν τὰ πλήθια σὰν παιδιὰ και κακομαθημένα,
πέφταν τυφλά και ρήμαζαν τῶν θέμελων τ' ἀγνάγια
σὰν ἄοιζαν ν' ἀσπρίζονε στημένα τ' ἀγκωνάρια.
Κι' ἀπ' ὅ,τι ὄλο συμμαζῶνε μὲ κόπο και μὲ πόνο,
μὲ τέχνη ἂν κάποιος τοῦκλεβε χαμογελοῦσε μόνον.

2.

Στὸ ὕστερο βαρέθησαν τὰ πλήθια νὰ τὸν γγίζουν.
"Άλλοι τὴν πλάτη γύρισαν κ' ἄλλοι ἀποφασίζον
ναυογελῶντας, νὰ σταθοῦν νὰ ἴδουν τὸ τί θὰ κάνη.
Σινὰ-σιγά, περιεργα τὸν πρόσεχαν νὰ βάνη
ὄλα σὲ τάξη ζηλευτῆ και μὲ σοφία τόση,
ἔπου τὸ γέλιο σβύστηκε χωρὶς νὰ μεγαλώσῃ.
Και κουβαλοῦσε κ' ἔχτιζεν ἀβάρετα ὁ τεχνίτης,
ὄλων τὰ μάτια σέρονοντας σὰ νᾶτανε μαγνήτης.

3.

Κι' ἀπὸ τὴ γῆς ἀνέβαινε σὰν κάτι ὄνειρεμένο
σὰν ἕνα θᾶμα παλατιοῦ ψηλὸ, λαμπροχτισμένο.
Και τόσο ξάφνου ψήλωσε μιὰ μέρα τὸ παλάτι,
ὅπου τὰ πλήθη ἀνάβλεψαν πρὸς τὰ γαλάττα πλάτη
κ' εἶδαν τὸ χτίστη σὲ τρανῆς μιᾶς Μπόρσεως τὰ σφᾶνια
νὰ εἰχνη κάτω τὴ ματιὰ χλωμὸς, μὲ περηφάνεια.
Και τόση λάμψη χύθηκεν ἀπὸ τὸ χτίσμα κείνο
πὸ φωτεινὸ κ' ἀπὸ τὸ φῶς και πὸ λευκὸ ἀπὸ κρῖνο,
πὸν πέσανε στὰ γόνατα τὰ φωτισμένα πλήθια
σὰ νὰ δοξάζαν τὸ Θεὸ και τὴ Μεγάλη Ἀλήθεια.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΜΑΛΑΜΟΥ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Ο ΥΠΕΡΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἀγαπητέ «Νουμά»,

Ὁ γοιπάρπαστος (κατὰ τὸ *ι ν χ ἄ ρ α σ ι ο ς*) κ. Γιαννίδς στὴν αὐτορεκλαμασικὴ ἐπιφυλλίδα πού, μετὰ τὰ στοιχεῖα Β. Χ. τάχα, δημοσιεύει στὴν ἐφημερίδα του, γράφει στὴν ὑποσημείωση τοῦ ἀριθ. 6 («Κοινωνία» 22 Ἰουνίου 1919, σελ. 1, στηλ. 4) πὼς στὶς Κυριακάτικες διαλέξεις πὸν εἶχεν ὁργανώσει τὸ «Ἐργατικὸν Ἰκέντρον Ἀθηνῶν» μίλησαν ὁ Πάνος Ταγκόπουλος μετὰ θέμα: «Δημοικὴ Γλῶσσα καὶ Σοσιαλισμός», ὁ Δ. Π. Ταγκόπουλος μετὰ θέμα: «Ἡ γυναικαία τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τοῦ Νόμου» καὶ ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος μετὰ θέμα: «Τί εἶναι Σοσιαλισμός». Ἄρα τρεῖς ἀπὸ κείνους πὸν θάλθηκε ὁ Γιαννίδς μετὰ τὰ κοπέλλια του νὰ θοῖζον μετὰ τὸ μεροκάματο, δὲν ἀρνήθηκαν νὰ ἐργασιοῦνε γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ ἐργάτη καὶ μόνο πὸν ἀναγκαστήκανε ν' ἀποτραβηχιοῦν ἀπὸ τὴν τέττα ἐργασία μετὰ ἀηδία καὶ ἀπογοήτειαν, βλέποντας τὰ κοντοπὴνηρα τερόπια καὶ φεροῖματα τοῦ κ. Γιαννιοῦ.

Στὸ ἴδιο φύλλο τῆς «Κοινωνίας» (σελ. 1, στηλ. 3, «Τὸ ἱστορικὸ τοῦ Σοσιαλισμοῦ») γίνεται κάποιος ἀνήθικος ὑπαινιγμός καὶ γιὰ κλογίους τῆς ΤΣΕΠΗΣ. Πρόκειται, φυσικά, γιὰ τοὺς λογίους πὸν ἀναγκάζονται νὰ δουλεύουνε γιὰ νὰ ζήσουν, ἔστω καὶ ἂν πληρώνονται τέσσαρες δραγμὲς (!!!) τὸ κάθε τους χρονογράφημα ἀπὸ τὸν ὑπερφιλάνθρωπο, κὶ ὄχι ἐκμεταλλεστή, κ. Ν. Γιαννιοῦ.

Ἄς εἶναι ὅμως. Ἀδιά, καθὼς κὶ ἄλλα πολλὰ, δὲν ἔσοκεπασιοῦνε σιγὰ σιγὰ, διὰν ἔρθει ἡ ὄρα τους, γιὰτὶ ἐπιτέλους καιρὸς πιά νὰ πέσουν οἱ διάφορες μάσκες καὶ νὰ χάτοσει κάθε κατεργάρης σὶὸν μπάγκο του.

Δικός σου

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΗΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΣ

Ο ΠΕΡΕΣΙΑΔΗΣ

Φίλε «Νουμά»,

Ἀδίκηνος τὸν μακαρίτη δραματικὸ συγγραφέα Περσειάδη στὰ «Φαινόμενα καὶ Πρόγματα» τοῦ περασμένου φύλλου σου καὶ σὺν δίκαιος πὸν εἶσαι χροσπῆς νὰ κάνης μιὰν ἐπανόρθωση. Φυσικά, «τὸ θέατρο τοῦ Περσειάδη δὲν μπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ τὸ ἰδανικὸ ἔργον ἑλληνικοῦ θεάτρου», καθὼς γράφεις, μὰ πάλι ὁ συγγραφέας τῆς «Γκόλφως» καὶ τόσων ἄλλων πατριωτικῶν καὶ εἰδωλλιακῶν ἔργων, δὲν ἤμπορεῖς νὰ τὸν ἐπιτίμησῃς πὼς μετὰ τὰ ἔργα του τὰ δραματικά, πὸν ἀγαπήθηκαν τόσο ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, δὲν ἔβλαψε, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ὠφέλησε, ἀπὸ τὴν πατριωτικὴ ἰδίως ἀποψη, ἔσοος τὰ εἶδανε στὸ θέατρο καὶ τὰ ἀπαίσαγε. Ἐπειτα εἶναι καὶ ἄλλο: Τὰ ἔργα τοῦ Περσειάδη εἶναι γραμμένα πέρα πέρα σὲ ἀγνή δημοτικὴ γλῶσσα, στὴ γλῶσσα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν. Δὲν τοῦ πρόπει λοιπὸν νὰ τιμᾶται ἀπὸ μᾶς ὡς ἕνας ἀγνὸς συναγωνιστὴς μας ;

Μὲ εἰλία
ΔΙΚΑΙΟΣ

Σημ. τοῦ «ΝΟΥΜΑΣ». Δεχόμαστε ἀνεπιφύλακτα ἕλα ὅσα μᾶς γράφει ὁ φίλος μας, μετὰ τὴν παρα-

τήρηση μόνο πὼς στὰ «Φαινόμενα καὶ Πρόγματα» τοῦ περασμένου φύλλου τὸνομα τοῦ μακαρίτη Περσειάδη δὲν ἀναφέρθηκε, γιὰ νὰ περιφρονηθεῖ αὐτὸς καὶ τὸ ἔργον του, μὰ ἔτσι σὺν σύμβολο, νὰ ποῦμε, τῆς πατριωτικῆς θεατρικῆς ποίησης. Ὁ κ. Δίκαιος ἅμα ξαναδιαβάσει προσεχικώτερα τὸ παραγραφάκι δὲ συμφωνήσει μὰς, ὅπως καὶ μεῖς συμφωνοῦμε πέρα πέρα μὰς μαζί του, σὲ ὅσα μᾶς γράφει παραπάνω.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

Ἔτανε τῆς πατρίδας μου τὰ γέρι μάλισμα τῶν σωθικῶν καὶ στὴν ψυχὴ ἀναγάλλια, πὸν ἀπ' τὶς πλαγιὰς φουσοῦσε ἀπαλοκίνητο στὰ γαλανὰ μωσκόβωλα ἀκρογιάλια.

Τάχα καὶ τότε δὲ μπορέσω ὁ δύστυχος νὰ νιώσω πάλι τὸ γλυκὸ φίλι του καὶ τότε δὲ αἰστανθῶ μέσα στὸ σπῆθος μου χαϊδευτικὴ τὴ δροσερὴ πνοή του ;

II

Μόνος ἐδῶ στὴν ξενιτειά !—Φωτοπερίζητο μετὰ γλῶσσι σιεφανωμένο τὸ χωριὸ μου προβάλλει, ἀγροπλανιέται μπρὸς στὰ μάτια μου καὶ τᾶμοιρο ταράζει λογικὸ μου.

Καὶ τὶς ἐλιὲς θυμοῦμαι, τὰ πλατάνια του, τὶς δροσερὲς σκιὰς καὶ τὰ νερά του καὶ σφιγγεται ἡ καρδιά μου καὶ λαγγεῖται μετὰ στὸ ξένο ἀγέρι τοῦ Θανάτου.

Σμύρνη.—Θεριστής. ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ

ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ὦ Ἀφροδίτη, σὺ λυτήσου με !

Τοῦ πόνου καὶ τῆς ἡδονῆς μητέρα ἐσύ, χαλκόκαρδη θεὰ πὸν μιὰ μᾶς φέρνεις στὴν ἄκρη τῆς μεθυστικῆς χαρᾶς, καὶ μιὰ στὰ πόδια σου ἀποκάτου μᾶς κωλᾶς, στὸ θάνατο τὸν πὸ σκληρὸ μᾶς σέρνεις, ὦ σὺ, πονόφερνη τοῦ κόσμου ἡδονή, ὦ Ἀφροδίτη, σὺ λυτήσου με !

Ὅλοι εἰς τὸν βωμό σου τὸν ματόχρωμο, ἀπ' τὸν τσομπάνο ὡς τὸν φτωχὸ τὸ ναῦτη, σοῦ δίνουν τὴν καρδιά τους τὴ ζεστή.

ὦ σὺ, ὦ ἄσπλαγχνὴ δὲ χόρτασες θεὰ ;

Οἱ ὄμοσφοι λεβέντες, οἱ πανώριοι,

κὶ οἱ ἀπαλὲς δὲν σ' ἐξαιταν οἱ νιές,

ὦ σὺ, γλυκύτατη τοῦ κόσμου θλίψη,

ὦ Ἀφροδίτη, σὺ λυτήσου με !

Ὁ δαμαστής σου ἀκόμα δὲ γεννήθηκε, ὁ θρόνος σου εἶναι ἀνέγγιχτος ἀκόμα, νοσονόνα καὶ σειρήνα ἐσὺ θεὰ.

Στὰ γουσωμένα μὴ με πᾶνεις δίχτυα σου, —μὰ πόσο λαυπερὰ εἶναι, ὦ σαγηνεύτρα,— λυτήσου τὴν χουσι τὴ νεῖστη σου.

ὦ σὺ, γαστὰ καὶ θλίψη, θλίψη καὶ χαρὰ,

ὦ Ἀφροδίτη, σὺ λυτήσου με !

Βόλος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΒΟΡΡΟΠΟΥΛΟΣ